

La proximitat cultural davant la ciutat creativa

Published by [Interacció](#) [1] on 28/04/2015 - 10:15 | Last modification: 18/08/2026 - 09:09

Aquest article de María Victoria Sánchez Belando és especialment interessant perquè situa els **centres cívics de Barcelona dins una transformació més àmplia del model de ciutat**. La seva tesi és que l'evolució d'aquests equipaments no es pot entendre només com una història de descentralització cultural: cal llegir-la en relació amb el pas d'una agenda municipal orientada al benestar, la participació i la democràcia cultural cap a un model de ciutat emprenedora en què la cultura adquireix valor com a instrument de regeneració urbana, projecció internacional i competitivitat.

La reconstrucció històrica comença amb el moviment veïnal dels anys setanta. Les reivindicacions no reclamaven únicament equipaments, sinó **espais de sociabilitat, cultura i capacitat d'autogestió**, inspirats en la tradició dels ateneus populars. La creació dels centres cívics respon parcialment a aquestes demandes i constitueix, alhora, una resposta institucional que redefineix el seu sentit. El que havia sorgit com una aspiració de gestió comunitària es converteix progressivament en un servei públic fortament regulat per l'administració.

La proximitat no depèn només de tenir equipaments als barris, sinó de la capacitat de la ciutadania per intervenir en allò que aquests equipaments fan i en com es governen.

Aquesta transformació està estretament relacionada amb el model de descentralització municipal implantat durant els anys vuitanta. L'autora distingeix entre una descentralització política, que permetria participar en la presa de decisions, i una descentralització administrativa, orientada principalment a la prestació de serveis. Segons la seva anàlisi, és aquesta segona dimensió la que acaba predominant. Els mecanismes participatius dels centres cívics són consultius o executius, amb poca capacitat efectiva de decisió, i les entitats tendeixen a ocupar el paper de col·laboradores o proveïdores de serveis més que no pas el de subjectes polítics amb capacitat d'incidència.

El canvi s'intensifica amb els Jocs Olímpics de 1992 i la consolidació del denominat **Model Barcelona**. La cultura esdevé progressivament un recurs per a la regeneració urbana, el màrqueting de ciutat i la projecció exterior. En aquest context, les polítiques culturals de proximitat ocupen una posició secundària respecte dels grans esdeveniments, els equipaments emblemàtics i les estratègies de capitalitat cultural. Paral·lelament, a partir de 1992 s'estén l'externalització de la gestió dels centres cívics. Segons les dades recollides a l'article, la gestió empresarial passa del 8% dels centres el 1998 al 52% el 2009 i al 63% el 2014, mentre que la gestió cívica continua sent minoritària.

L'article identifica així una doble transformació. D'una banda, **la participació perd densitat política i adquireix un caràcter més administratiu i procedimental**. De l'altra, els centres cívics es desplacen progressivament des de la seva funció sociocomunitària inicial cap a una especialització artístic-cultural. La seva incorporació a l'Institut de Cultura de Barcelona el 2011 culmina, segons Sánchez Belando, aquesta tendència: els equipaments s'integren més clarament en la política cultural de ciutat, al preu de debilitar part de la seva dimensió social i participativa originària.

La conclusió qüestionaria, per tant, una identificació automàtica entre **proximitat, descentralització i democratització**. Disposar d'una xarxa territorial d'equipaments no garanteix per si mateix una política cultural participativa. Per a l'autora, el cas barceloní mostra la tensió entre dues orientacions de la política urbana: una que entén la cultura de proximitat com a espai de participació, desenvolupament local i aprofundiment democràtic, i una altra que incorpora la cultura a les estratègies de competitivitat i projecció de la ciutat.

Nota de l'editor (2026). Llegit avui, l'article conserva sobretot el valor de separar tres qüestions que sovint apareixen confoses: **proximitat territorial, gestió d'equipaments i capacitat política de la ciutadania**. La presència d'un equipament al barri, la participació d'entitats en la seva gestió i la capacitat d'incidir en les

decisions públiques són dimensions diferents. La lectura parteix d'un marc crític amb el **neoliberalisme urbà i el model de ciutat creativa**, que continua sent pertinent per entendre com determinades polítiques culturals poden quedar subordinades a lògiques de competitivitat urbana, emprenedoria i valorització de la ciutat. Aquest marc dona força explicativa a la genealogia que proposa i permet llegir les transformacions dels centres cívics en relació amb el gir emprenedor de Barcelona. La seva aportació més productiva és precisament la pregunta que deixa oberta: **què ha de poder decidir una comunitat perquè una política cultural pugui considerar-se realment de proximitat?**

Referència

Sánchez Belando, M. V. (2015). Las políticas culturales de proximidad en el paradigma de la ciudad creativa: el caso del programa de centros cívicos en la ciudad de Barcelona. *Política y Sociedad*, 52(1), 125–152.

[Consultar el document complet](#) [2]

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Tags: participació cultural

Tags: governança cultural

Tags: equipaments culturals

Tags: polítiques culturals

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2015/proximitat-cultural-ciutat-creativa>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/e150120.pdf>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/5785>